

NI PENAL NI SANATORI

Fontcalent, una mort rere l'altra

Va ser presentat com a model a imitar per Europa quan el van inaugurar. Però el Centre Psiquiàtric Penitenciari Fontcalent d'Alacant cau a trossos. Una cadena de morts violentes l'han convertit en un autèntic volcà de tensions.

Ismael López

Antonio Pastor Pastor, *el Carapito*, no era precisament un tros de pa. Junt amb un altre camarada va acabar, a Alacant, amb la vida d'un home que després van cremar en una cova. També van assassinar una vella. La nit de cap d'any del 2002 compliria la seua condemna. Això no obstant, di lluns 14 de desembre a dos quarts de vuit del vespre ja era un jove de 22 anys «clínicament mort». Ningú no s'ha de prendre la justícia per la seua mà, però **Miguel Sánchez Cañado**, natural d'Aracena, província de Huelva, pendent de juí per homicidi i considerat, com Pastor, psicòpata perillós, no s'ho va pensar massa.

Mentre Antonio veia la televisió després de sopar, Cañado li pegà tres cops al cap. «Acabe de liquidar un traïdor», va dir al funcionari i va entregar-li dòcilment un cassó d'acer de cinc quilos de pes. Pastor era la cinquena víctima d'un trimestre violent que començà al setembre. Mes en què més de vint interns van haver d'eixir del Centre Psiquiàtric Penitenciari de Fontcalent per ser assistits en l'Hospital Provincial d'Alacant.

El 5 de setembre, dissabte, se suïcidava al mòdul 2 **Francisco de la Torre Gallardo**. Dimarts, 8 de setembre, dos reclusos assassinaven **Carmelo Cubillo Rodríguez**. Només van haver de trencar uns quants vidres per passar d'un pavelló a l'altre del centre i seguir buscant «els que li la tenien jurada». No hi hagué problemes per a proveir-se d'armes.

Ajudant de cuina, solter, natural d'Igualada, **Joan Miquel Casals**, de 26 anys, queia mort dimarts 25 de

novembre després dels duríssims cops que, presumptament, li ventà el mecànic de Ceuta de 34 anys **Mohamed Lahsah Admed**. El mort era «de conducta normal, tranquil». Una altra bona pallissa que no arribà a causar-li la mort va rebre **Alfonso Yela Estévez**, de 38 anys. Quinze punts de sutura li van haver de posar al cap, a aquest presidiari «altament perillós» que el 21 de febrer de 1985 havia assaltat i matat en el club «La Garganta», de la carretera d'Asp, per la qual cosa tenia pendents 33 anys de condemna.

També va morir penjat **Manuel Moreno Huertas**. El 8 de desembre, dimarts, dia de la Puríssima, a les set i cinc del vespre es va penjar amb la pròpia bufanda en la mateixa infermeria del centre. Complia condemnes emeses pel jutjat de Figueres. Ja havia intentat suïcidar-se dues voltes més. El psiquiatre de Fontcalent hi observà

quatre dies abans «una depressió greu».

La llista negra està esguitada de nombroses amenaces, setges, cremes de matalassos i de cel·les, més intents de penjar-se i de més pallises. Fugar-se, a més, no és gens difícil. El valencià **Rafael Munoz Ramos** va ser l'últim a intentar-ho.

¿Comunitat terapèutica?

El centre psiquiàtric Fontcalent està situat al costat de la presó i als peus de la serra del mateix nom. Vuitanta funcionaris de vigilància, vuit auxiliars d'infermeria, sis educadores, quatre metges, quatre psicòlegs, quatre ATS, un parell de psiquiatres i el director són la plantilla teòrica. El gran problema per a tots és que «el centre deixe d'albergar els psicòpates», «interns considerats molt perillosos» i culpables, segons tots, de la creixent tensió regnant.

TONA GADEA

F. CUTILLAS

Assistència facultativa als interns: molt dubtosa.

Trenta-dos d'aquests ocupen actualment el mòdul 1, de cent cel·les, la capacitat del qual apareix *hipotecada* ja que, segons informe elaborat per l'equip tècnic i la direcció, «es troba infrautilitzat, mentre que els mòduls 2 i 3 estan massificats, ja que són ocupats per més de 200 interns». L'informe, enviat el 23 d'octubre a la Direcció General d'Institucions Penitenciàries, recomanava «la desaparició del departament de psicòpates», els quals «no són malalts mentals ni necessiten tractament en un centre especial». Fins ara la Direcció General no hi ha dit res.

Per a l'alt organisme, «la comunitat terapèutica» funciona perfectament. Els funcionaris desmentien aquesta visió amb una altra carta-informe dirigida al defensor del poble. «Després de quatre anys de funcionament, ignorem el significat de comunitat terapèutica —deien—. Dubtem seriosament —afegien— de l'assistència facultativa als interns». I parlaven de «molts dies... sense assistència mèdica al centre, ni un ATS».

Dels vuit tallers de labor-teràpia que hi hauria d'haver, només en funcionen dos. Les rates van pel centre a cor que vols. No funciona cap de les dotze cambres electròniques que s'hi van instal·lar per visualitzar les zones del centre. Els interns passen quan volen d'una dependència a l'altra. En el comunicat de **Joaquín Ruiz Giménez** els sindicats presents al psiquiàtric qualifiquen finalment la teràpia utilitzada al centre com de «televisió intensiva, pel·lícules de vídeo, moltes voltes amb temàtica de violència i sexe, pati, i fàrmacs a dojo».

Dijous 10 uns trenta funcionaris iniciaven una tancada «en suport a l'informe elaborat per l'equip tècnic i exigien la desaparició del mòdul de psicòpates a altres centres que tinguen millors condicions». Una pancarta a la reixa d'entrada deia: «Prou d'agressions. Exigim seguretat i dignitat». Personal del Centre Penitenciari de Compliment i Detenció contigu s'hi havien sumat, davant la «massificació i falta de classificació racional» de la seua presó.

«Unes quinze morts»

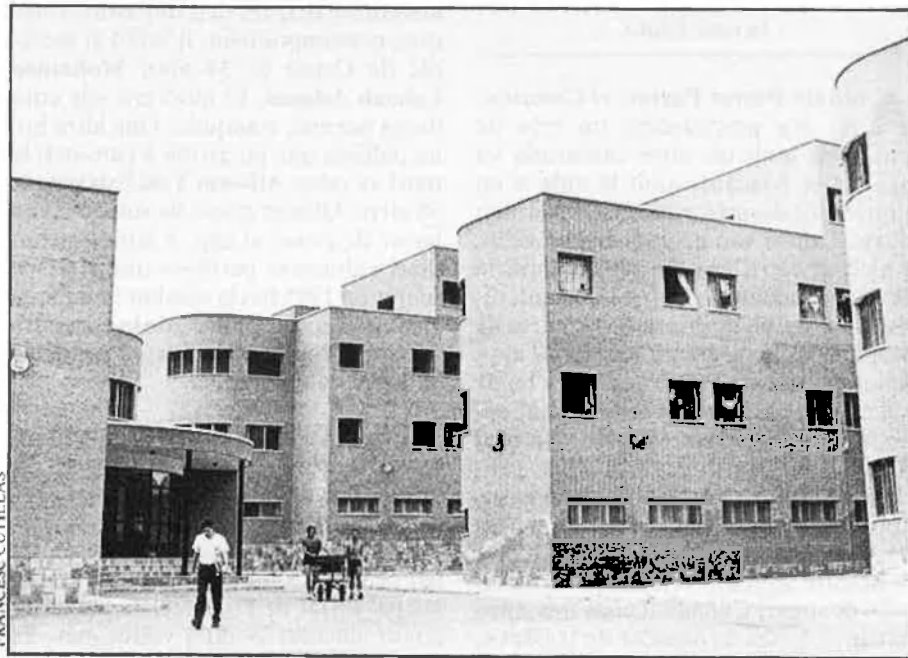
«No demanem —diu el representant d'UGT— la dimissió del director. No el responsabilitzem de la situació cada volta més degradant que vivim, en la qual la tensió del funcionari arriba ja al límit. El tema és de la Direcció General. Ella és qui ha de manifestar-se, bé preparant el mòdul per a allotjar els psicòpates —una mica difícil, ja que

costaria de 500 a 600 milions de pessetes—, o bé —la nostra petició essencial— enduent-se d'ací aquests presos. Però ha de definir ja si això és un sanatori o una presó autèntica».

«El que primer cal denunciar —diu el delegat— són les desastroses condicions del centre des que fou construït. Quan es va inaugurar, s'anuncià com el número u de la seua espècie a Europa. Ara cau a trossos. La seua edificació fou un error de partida. Es va parlar d'una comunitat terapèutica, però després, Institucions Penitenciàries va

D'altra banda, falta un equip facultatiu complet —assenyala l'uetista. Els mateixos presos són, gràcies a curssets de l'Inem, els infermers. Redimeixen penes treballant amb metges i ATS, però en el fons no són presos».

Eixir d'aquest centre al carrer deu ser quasi tan fàcil com entrar. Mentre el funcionari de la porta d'entrada llegia un diari i discutia amb un presescombraire, arribem tranquil·lament fins a la mateixa porta del director. «Pots passar per on vulgues des de fora. Pot entrar quasi qui vol. N'hi ha

«¿Un sanatori o una presó autèntica?»

canviar la idea inicial de mòduls per a sexagenaris, drogaaddictes en recuperació i psicòtics per l'allotjament especial de psicòpates. Presos que, per a alterar-se, amb poc en tenen prou».

«Des que es construí hi ha hagut unes quinze morts —recorda el funcionari. Les estadístiques diàries són tremendes. El problema és la inseguretat del centre, que no té les condicions idònies. La mescla actual és explosiva: gent perillosa amb malalts mentals. Fins i tot el pres vell que ja ha rodat per totes les presons té por. Les venjances i les violacions són permanents i els funcionaris no podem fer res davant d'això. No demanem repressió, només volem que cada intern siga allotjat en el lloc corresponent».

«Els psicòpates no poden assimilar-se ací. Per a aquesta gent hi ha centres adequats. Podrien ser les presons de Puerto de Santa María o d'Herrera de la Mancha». ¿Alta seguretat? «Sí, perquè són agressius, se'ls creuen els cables amb facilitat, s'exciten molt. I cinquanta senyors molt violents, que necessiten droga, no poden estar junts.

prou si dius «som familiars», o el que siga». «A partir de les nou del vespre —diu un altre funcionari— quasi no hi ha personal, la barrera roman alçada sovint i molts presos són fora de les seues cel·les». «Múltiples coltells i matxets es fabriquen amb les bigues metàl·liques que aguanten els sostres i arrancant els llistons que formen les persianes de reixeta —denuncia novament el funcionari d'UGT».

Pocs presos han suscitat tanta conflictivitat i tant de rebuig entre el personal penitenciari com **Santos Torres Torres**. Perruquer, natural de Villarrobledo, condemnat per diversos homicidis, Torres fou conduït al penal del Puerto de Santa María després d'haver segrestat diversos funcionaris de Fontcalent l'estiu passat. Amb una sorpresa general, el passat 2 de desembre tornava al psiquiàtric. Tres dies més tard, a dos quarts d'onze de la nit i després d'una brega amb un altre reclus, agredia amb una persiana-matxet tres funcionaris. La petició és unànime: «No volem Torres». El reclus s'ha fet perillosament famós. «A Puerto de

Santa Maria, Torres féu cinc mesos de vida normal —referia el vigilant d'UGT—. En tornar ací...».

Magatzem de psicòpates

«La gent normal, quan ve ací, esdevenen autèntics galls de brega. Només els preocupa medicar-se. Per això Torres, ací, s'entalenteix, canvia, es creu un veritable cap. Però és que la direcció consent que l'únic joc siga el de la violència. Que el més fort, el més brutal, estiga per damunt de tots». En una taula de formica imitació caoba els vigilants de la Confederació Sindical Independent de Funcionaris, CSIF, i els de CC.OO. parlen quasi sense respirar, un darrere l'altre. Estan tancats en una sala amplíssima, totalment buida, damunt l'economat.

«Açò és un frau per a les famílies que tenen ací interns en tractament —diu el sindicalista de cabell arrissat. Perquè no es pot garantir la vida a cap reclus —aclareix el de caçadora blava i ulleres. Per això, hi ha presos que ens donen la raó i el seu suport, perquè perilla la seua integritat física. En els es-corcolls realitzats cada tres o quatre dies descobrim fins a set o vuit objectes punxants. ¿A qui d'ací no li ha passat res? Jo, dues punxades». I el seu company matisa: «Més de trenta treballadors ja hem estat agredits».

«La classificació ací funciona molt malament. Açò no és un sanatori, és un magatzem de la gent que no volen en altres llocs —acusen tots. A Madrid —comenten— es creuen que és un centre model, pero res del que se'n diu, te-

Funcionaris: «Açò és un frau per a les famílies que hi tenen interns».

ràpies, tallers, no es du a cap. Des d'un principi aquest lloc està viciat. Per això hem escrit i enviat tants informes: al Congrés, al Senat, al defensor del poble, a la Direcció General, que ens va dir que tot era perfecte, que hi havia reunions terapèutiques dues voltes a la setmana, quan això és mentida».

«I el sùmmum és que el centre, només l'atenen dos psiquiatres. Un d'oficial i un altre de contractat. La psiquiatra de plantilla, com que està embarassada, porta des d'agost sense poder venir. És el temps que li pertoca, però ningú no ha vingut a substituir-la fins ara. L'altre doctor només ve dues hores al dia. Així és impossible atendre res. I més, quan en un mò-

dul com el 2 tots pateixen un alt risc de suïcidi».

La notícia és fresca, de primera mà. La quasi segura cinquena víctima fa només unes hores que ha eixit amb els peus per davant camí del Provincial. Era el *Carapito*. Ho conta el funcionari de blau. En va ser testimoni. Tot va anar amb molta rapidesa. «Només vaig poder veure com Sánchez Canado li esmicolava el cap».

Les fugues, les ràtzies, les amenaces són, en aquestes dependències, molt fàcils. «Ja no hi ha pressupost per a vidres. Els espills, que no ho són sinó que són forats, estan tots tapats o trencats. De nit, fent una ronda, si vols veure res, has d'obrir la porta. Aleshores et poden posar un punxó al coll sense que te n'adones. D'altra banda, les cel·les es comuniquen entre elles. Només han d'arrancar les taquilles i passar d'una a l'altra per ajustar comptes. Si alcen els lavabos, fàcilment poden eixir als passadissos».

El director és qüestionat obertament. «Ningú no ha demanat la seua dimissió, ni la de l'equip tècnic —adverteixen els funcionaris de CC.OO. i CSIF tancats. Però no discutim que siga un incompetent. El director —diu el vigilant de bigot— no fa costat a les nostres peticions. Només diu que açò ho mou gent conservadora. El que passa —comenta— és que actua com un càrrec polític i s'aferra com una llepassa a la seua butaca. És incapaç —assenteix ara tot el grup—, de portar això endavant».

«És lògic, és possible»

«Psicòpates és un terme errat, encunyat a finals del segle XIX i encara de moda. No hi ha tal categoria espe-

«Seguretat i dignitat», difícilment assolibles amb les condicions actuals.

PREMI SALVADOR ESPRIU DE NARRATIVA 1988

L'Ajuntament de Santa Coloma de Farners, amb la col·laboració de la *Fundació Pere Vergés* i la *Fundació Caixa de Catalunya* convoca una nova edició del Premi Salvador Espriu, enguany dedicat a narrativa amb la intenció d'homenatjar aquest fill predilecte de la ciutat.

Podran optar al Premi els llibres de contes, originals i inèdits, escrits en llengua catalana. Aquests s'hauran de presentar escrits a màquina i per triplicat, a l'Ajuntament de Santa Coloma de Farners (Girona), fent esment d'aquesta convocatòria.

El Jurat estarà constituït per Xavier Benguerel, president; Joan Perucho, Jaume Vidal i Alcober, Julià Guillamon, Josep Espriu, Jordi Iglesias, vocals; i Josep M. Mas i Solench, secretari.

El termini d'admissió de les obres expira el dia 15 de gener de 1988. El veredictes es farà públic, en un acte dedicat a la memòria de Salvador Espriu, el diumenge 21 de febrer de 1988, a Santa Coloma de Farners.

El Premi està dotat amb 500.000 pessetes i un guardó expressament realitzat per l'escultor Josep Maria Subirachs.

L'obra serà publicada per una editorial especialitzada en llibres de contes.

Per a més informació, sol·liciteu les Bases a l'Ajuntament de Santa Coloma de Farners.

FUNDACIÓ
CAIXA DE CATALUNYA

cífica de malalts». **Adolfo Casas**, director del Centre Psiquiàtric Fontcaient, pensa això en un despatx blanc, quasi sense mobles. És la primera volta que trenca el seu silenci per a la premsa. Fins ara s'ha negat rotundament a parlar. «Efectivament, el centre no compta amb les condicions òptimes. La finalitat arquitectònica per a què fou creada en un principi és inadequada».

«El psiquiàtric guarda mesures de seguretat perfectes» —apunta el responsable—. Qui, no obstant, confirma que «sí que és possible passar d'una cel·la a l'altra. Vostè i jo, no; però ells, que s'hi estan vint-i-quatre hores, no tenen cap problema per, a poc a poc, anar esgarrapant i socavar un forat en l'envà fins arribar a la cel·la contigua». ¿I escapar-se alçant els lavabos? «Sí, és possible».

Adolfo Casas no vol ni una fotografia. «Perquè estic cansat de veure aquest centre tractat diàriament en la premsa. I també estic cansat de carregar amb tota aquesta direcció». «La dimissió —argumenta— només la reclama una minoria. Una vintena que sempre es basa en desqualificacions personals». I hi afegeix: «Açò té lloc cada any. Ningú no posa en dubte —seria de bojos— una millora en la seguretat dels nostres homes. Però no es pot exagerar. Parlen d'estols de rates. Bé, és el mateix problema que pateix tot el polígon industrial on ens trobem. Diuen que les cambres no funcionen. És lògic que, amb el temps, s'hagen desgastat».

L'última inspecció, la feren a l'octubre. Els funcionaris es queixaven d'una visita excessivament ràpida. «Va ser així perquè qui la féu ja coneixia ben bé el centre». ¿Què fer, doncs, amb els psicòpates? «El mateix que amb els vins vells. Han de tornar al seu lloc d'origen. A les presons on romanien tancats». ¿I què passarà mentrestant? ¿Com es pot prestar atenció mèdica amb un sol psiquiatre per hores?

«Desconec el futur. Què passarà amb aquest centre i els psicòpates —comenta el director—, però ¡és que no hi ha psiquiatres! ¡No n'hi ha! —diu un psicòleg al seu despatx. No n'hi ha prou en cada promoció i, a més, sembla que cap d'ells no vol venir a treballar ací. Pel que es veu, pel seu compte guanyen dues-centes mil o tres-centes mil pessetes mensuals». «Però no —intervé **Adolfo Casas**—, el problema no és ja econòmic. Estem oferint les dues-centes mil per quatre hores de treball. ¿Coneixen algun psiquiatre desocupat que vulga venir ací?». □